

Katsaus Hyömäen ja Alvettulan kyläläisten palveluihin vuosien 1940–70 välisenä aikana.

Sisällys.

<i>Kertomukseni taustaa</i>	2
<i>Hyömäen ja Alvettulan kylän kaupat ja kioskipalvelut</i>	2
<i>Kirjasto</i>	4
<i>Koulu</i>	4
<i>Pankki ja postipalvelut</i>	4
<i>Puhelin</i>	5
<i>Kunnanlääkäri ja lastenneuvola</i>	5
<i>Hammaslääkäri</i>	5
<i>Eläinlääkäri</i>	5
<i>Sairaalat</i>	5
<i>Virastopalvelut</i>	6
<i>Kampaamo ja parturipalvelut</i>	6
<i>Kelloseppä/valokuvaustarvikkeet/radio ja Tv.</i>	6
<i>Linja-autoliikenne ja kuorma-autot</i>	6
<i>Taksiautot.</i>	7
<i>Ompelijat ja räätälit</i>	7
<i>Suutarit.</i>	7
<i>Kirvesmiehet</i>	7
<i>Sepät</i>	7
<i>Sähköliikkeet.</i>	8
<i>Kalastajat.....</i>	8
<i>Tiilitehdas</i>	8
<i>Autokorjaamot ja polttoaineasemat.....</i>	8
<i>Meijerit.....</i>	8
<i>Teurastus ja karjankuljetus</i>	9
<i>Perunan, juuresten, viljan vastaanotto ja viljan jauhatus</i>	9
<i>Puutavaran sahaus ja myynti</i>	9
<i>Lähteet.....</i>	9

Kertomukseni taustaa

Pentti Leppälä ja Tuula Leimu ovat tutkineet Hyömäkeläisten elämää ja palveluja, sekä niiden käyttöä ja saatavuutta vuosien 1940–70 välisenä aikana. Näiden em. tutkimusten lisäksi olen koonnut muistitietoa vuosien varrella kylien asukkailta haastatteluin ja onpa itsellenikin jo muistikuvia jo 1950-luvulta asti, nämä omat ”jutut” ovat lähinnä lapsen korvilla kuultuja, ei niinkään omia kokemuksiani, tosin niitäkin mukana on.

Käsitellessäni Alvettulan ja Hyömäen kyliä yhdessä johtuu siitä, että kylät ovat kuin kaksoiset, jos puhuu toisesta, niin on puhuttava toisestakin. Arjen puheessa tätä ns. Hyömäen yläkylää (entinen Nurmi) pidetään osana Alvettulaa, sillä kylien välistä rajaa ei tunneta paitsi karttojen lehdillä. Tietojen keräämisessä on auttanut myös Hauho-seuran vuosittain julkaisemat Hauhon Joulut aina 1950-luvulta lähtien, sen sivuilta olen mm. koonnut eri alojen yrittäjiä lähinnä niin, että olen selannut lehdessä olevia joulutervehdyksiä. Tästä johtuen tietoni ovat puutteellisia ja varmasti muitakin palvelujen tuottajia joita Hyömäkeläiset ja Alvettulalaiset ovat käyttäneet 1950-luvun alussa maatalous koneellistui huimaa vauhtia, muutakin toki maataloudessa tapahtui. Tarkastelleessani kylien isompien talojen ilmoittamia lypsävien lehmien määrää vuosien 1930–60 välillä luku oli vähentynyt noin puoleen. Solberilla luku oli vähentynyt 30:stä 9, Rantalassa 15:sta 7:än. tosin Hyömäessä Simolassa ja Toralassa luvut olivat pysyneet lähes muuttumattomana. Tämä tarkoitti sitä, että kylän ihmisiltä loppui samalla maataloissa tehtävät työt, valtio osti laitumen minne maattomat saivat viedä lehmänsä, näin lehmäpäiviä ei enää taloihin tehty. Nuoriso hakeutui opiskelemaan, tehdastöihin tai palvelualoille lähi- kaupunkeihin palaamatta enää takaisin. Kotoa lähdettiin maailmalle reilusti alle kahdenkymmenen ikävuoden, itse oli 14-vuotias kun aloitin opiskelun sisäoppilaitoksessa Hämeenlinnassa.

Leppälän mukaan 60-luvun alkupuolen jälkeen jolloin kesä-asukkaita alkoi tulla kyliin, oli Hyömäessä 13 ulkopaikkakuntalaisten kesä-asuntoa, tällä oli toki suuri merkitys palvelujen tarjoajille varsinkin kaupan alalla.

Tutkimuksen väliseltä ajalta Hyömäen väkiluku oli vähentynyt 397 hengestä 268 henkilöön, joten palvelujen tarve oli tästä syystä vähentynyt. Tähän vaikutti myös se, että henkilöt jotka kävivät kylän ulkopuolella työssä, käyttivät myös muita kun kylän tarjoamia palveluja.

Nyt 2000-luvulla kylässä käydessään huomaa että Hyömäen ja Alvettulan alueella on vain yksi kauppa joka toimii pääasiassa kesäkuukausina. kaikki muut palvelut, kaupat, posti, pankit, kahvila ja kioski kaikki ovat sulkeneet ovensa.

Katsellessani vanhaa koulukuvaa olen usein miettinyt sitä onnenpotkua joka kohtasi Hauhoa silloin kun siirtokarjalaiset tulivat Hyömäkeen, Lautsiaan ja Alvettulaan, sillä jos heitä ei olisi tänne tullut, koulut, postit ja pankit olisi saanut pistää ovensa kiinni jo paljon aikaisemmin.

Hyömäen ja Alvettulan kylän kaupat ja kioskipalvelut

1930-luvun alkupuolella Hyömäen pääkylässä oli kaksi kauppa Keskisen ja Engman. Kaupat yhdistettiin Edvard Keskisen naitua Engmanin ottotyttären. Lauri Niittynen (1887–1962) havaitsi yhden kauppaliikkeen hävinneen kylältä ja hän perusti oman sekatarvaliikkeensä lähes vastapäätä Keskisen kauppa. Kauppa hoiti alusta asti hänen vaimonsa Lempi aina leskeksi jäämiseensä asti vuoteen 1963.

Keskisen kauppa oli toiminnassa toimi aina 1940 luvulle saakka.

Hyömäen Nurmenkylän pohjoislaidalla Alvettulan kylän rajan tuntumassa, sijaitsi kaksi isompaa kauppa, Osuusliike Häme joka avattiin kylään vuonna 1936 ja Etelä-Hämeen osuusliike joka tuli kylään jo 1920-luvun lopussa. Molemmat kaupat joutuivat sulkemaan ovensa 80-luvun alkupuolella, koska kauppa ei enää kannattanut.

Alvettulan kylän puolella oli Alvettulan Talouskauppa A. Kunnas, siellä myytiin elintarvikkeita, maataloustarvikkeita ja rautakauppatavaraa sekä polttoainetta. Kunnas lopetettuaan kauppatoiminnan vuokrasi kauppakiinteistön Alvettulan Talouskauppa Reppu Oy:lle vuonna 1988. Vaahteran kotileipomosta ostettiin leipää molempiin kyliin, leipomon myymälä sijaitsi asuinkiinteistön yhteydessä Alvettulassa, pihalla toimi kesäisin pieni kioski josta sai ostaa virvokkeita. Kioski on lopettanut toimintansa ennen 50-lukua koska omiin muistikuviiin kioski ei kuulu. Vaahteranleipomo lopetti toimintansa vuonna 1959.

Hyömäkeen avautui kylän onneksi Terttu Kämärin kotileipomo vuotta aikaisemmin ja Tertun leipomon toiminta jatkui aina vuoteen 1998.

Kylän ainoa kahvila, Hieton kahvila avattiin vuonna 1948 ja viimeiset ”limunaatit” siellä myytiin 1976. Kahvila sijaitsi Alvettulantien ja Laurilanmäelle menevän tien risteyksessä ns. kahvilan mutkassa.

Lautsiassa oli Raimo Mäkelän huoltoaseman yhteydessä kahvio ja autokorjaamo. Huoltoasema toimi vuodesta 1966 aina 90-luvulle asti.

Kukkia ja kemikalio tarvikkeita oli myynnissä Asuste Toivosella Alvettulan puolella ja jonkun aikaa myös 60-luvun alussa entisissä Vaahteran leipomon tiloissa.

P. Leppälän mukaan ainakin Hyömäkeläiset ostivat kemikalio tarvikkeensa Hämeenlinnasta. Tutkimuksen mukaan Palssarilaiset, Metsäkylän asukkaat ja tietysti myös Hyömäen pääkylän asukkaat käyttivät kauppa-autoa sen jälkeen kun Niittynen ja Keskinen olivat sulkeneet ovensa ja osa asukkaista kävi Ehossa ja Hämeessä samalla reissulla kun kävivät myllyssä tai sahalla. Palssarissa oli aikoinaan kaksi kesä kioskia. Aune Hinkkasen kioski toimi vuosina 1934–39 ja Onni Laurilan kioski 1949–1950.

Osuusliike Hämeen yhteydessä oli myös kesäkioski. Isäni oli sen vuokrannut kesäksi vuonna 1957. Kioskia pidettiin avoinna toukokuun ensimmäisestä päivästä syyskuun viimeiseen päivään ja avoinna se sai olla päivittäin 8-21.

Kioskin pito ei oikein kannattanut ainakaan silloin kun me sitä pidimme. Surkuhupaisaa oli se, että meiltä jouduttiin viemään syksyllä puolikas sian ruhoa Ol.Hämeeseen, että saatiin kesäajan kuluessa kerääntyneet velat maksettua. Kun asiasta pestiin jälkipyykkiä niin velka oli muodostunut siitä että yksi meistä ”myyjistä” eli sisaruksista söi kuormasta enemmän kun muut tienasi. Lähin kirja - ja paperikauppa oli kirkolla, en tosin muista siellä kouluaikana koskaan käyneeni sillä Asusteliike Toivonen Alvettulassa oli paikka mistä sai kynät ja vihot ja kaikki mitä nyt pikku koululainen tarvitsi.

Kylällä kiersi useita kulkukauppiaita 1950- ja 60-luvulla. kauppiaat poikkesivat lähes jokaisessa kylän talossa.

Joku muistaa Savolan, ja myös juutalaisen kauppiaan joka myi ”vienoja” silkkikankaita, Retvi-Kustaan, Laitikkalan kulmilla kotoisin oleva Kaikkosen ja Kikka-Mikkon, joka pelasi korttia ja soitti ”rammaria” Veli-Kustaan jolla oli sinivihreä reppu ja siellä oli vain lankarullia ja Nurmisen kunnan Omiin muistoihini on piirtynyt Lautsiasta kotoisin oleva Parkkisen Hilta. Empä silloin tiennyt että hän oli tulevan appeni entinen heila.

Hilda oli sellainen lapsen silmin katsottuna pullea tapaus, joku sanoisi että rehevä nainen, hän taittoi kirjavassa retonki hameessaan matkaa polkupyörällään tavara pakaasit tiukasti köytettynä pyörän tarakalle.

Muistan kuinka kiinnostavia hänen kapsäkissään olevat tavarat olivat, siellä oli vaatetavaraa, kankaita, lankarullia neuloja, sukkaa pitsiä, läkkisiä vuokia, mukeja ja astioita.

Jos Hildalta oli kysynyt niinhän sanoi olevansa ”tilaustoiminnassa” sanonta johtui siitä että kulkukauppialla piti olla lupa joka annettiin kuukaudeksi kerrallaan. Lupa oli Hildan miehellä,

joten Hilma sanoi vain toimittaneensa aikaisemmin tilattua tavaraa. Hildalla oli kotona myytävää tavaraa joten monet kävivät ostoksilla myös suoraan hänen kotonaan.

Kirjasto

Alvettulan kirjasto oli kansakoululla, ja muistaakseni se oli 1950-luvulla avoinna kerran viikossa iltaseen aikaan. Koululta kirjasto siirtyi 60-luvulla Hauhon Säästöpankin yläkertaan, kunnes kirjasto-auto otettiin Hauholla käyttöön, silloin elettiin vuotta 1971 ja auton tulo tiesi kylän oman kirjaston loppua Alvettulassa.

Salme Pohjolan mukaan kirjasto-auton neitiysmatka alkoi Alvettulasta ja sen myös sen viimeinen matka päättyi samaa kylään 30 vuotta myöhemmin.

Koulu

Nyt kerrotun ajanjakson aikaan Alvettulan koulu oli jo nykyisessä asussaan. Koulupiiriin tuli lapsia Lautsiasta, Matkantakaa, Alvettulasta, Torvoilan tien alkupäästä ja Vuolteelta. Osa tuli myös Hyömäen pohjoispäästä ent. Nurmen alueelta. Kämärin kotileipomon lapset kuuluivat vielä Alvettulan koulupiiriin.

Hyömäen koulu oli toiminnassa vuosina 1924–1967, sen jälkeen lapset siirtyivät Alvettulan kouluun.

Alvettulaan siirtyi myös Ilmoilan koulun oppilaat koulun lopettaessa toimintansa 1971.

Kunnallinen keskkoulu toimi Hauhon kirkolla ja yksityinen keskkoulu ja lukio toimivat Pälkäneellä.

Pankki ja postipalvelut

Osuuskassa siirrettiin 1942 Ilmoilan kansakoulusta Hyömäkeen Emil Parangon taloon. Sitä ennen E. Paranko eristi sermillä osan alakerran asunnostaan pankin käyttöön ja kassa avautui toukokuun toisena päivä. Myöhemmin Paranko rakensi taloonsa toisen kerroksen jonne hän muutti asumaan. Ensimmäinen virkailija oli neiti Martta Heinonen myöhemmin Sjöholm.

Samaan aikaan tuli siirtokarjalaisia paikkakunnalle ja Osuuspankki oli ensimmäinen rahalaitos joka myönsi heille asutuslainoja ja näin pankki sai myös heistä uskollisia asiakkaita.

1961 Osuuspankki osti talon Parangolta ja rakennutti paikalle uuden rakennuksen johon tuli postin ja pankin tilat sekä kaksi asuinhuoneistoa, rakennus valmistui 1965.

Pankissa oli silloin kaksi virkailijaa Helmi Anttila sekä Eine Penttilä.

Hauhon Säästöpankki oli Alvettulan puolella pankki toimi ensin Alvettulan kansakoulun vieressä Bertha Soinion talossa josta se muutti 50-luvulla asusteliike Toivosta vastapäätä valmistuneeseen Säästöpankin taloon. Pitkäaikaisena konttorin hoitajan oli Elli Saari, tointa hän hoiti aina eläkeikänsä asti. Hänen jäädessään eläkkeelle pankkitoiminta siirtyi Alvettulassa kirkonkylään.

Postiasema

Hyömäessä posti toimi samassa tilassa vuodesta 1927. Emil Parangon ollessa postihoitajana kolmisenkymmentä vuotta.

Postin kulku oli järjestetty postiasemalta aina 1940-luvulle asti niin että postihallitus oli palkannut kantajan joka vei postin kyliin kerran viikossa, muina aikoina posti piti hakea itse. Kukin talo haki postia vuorotellen ja Hyömäessä oli ”postinheittopaikkoina” ollut Anttila, Ali-Kämäri ja viimeiksi Tyrnin Mantan mökki. Posti-auto jätti Palssarin postin Hankalan postilaatikkoon ja Metsäkylän postin Hyömäen kansakoulun luokse ja sieltä se kuljetettiin Kuudenneksen taloon.

40–50-luvun taitteesta lähtien postinkantaja vei postin Hyömäkeen ja Metsäkylään.

Parangon lopetettua postinpidon 50-luvulla tilat vuokrasi valtio.

Puhelin

Amalia Estlin hoiti sentraalia noin 1930-luvulle asti, sen jälkeen postinhoitaja Eemeli Paranko e. Lindroos otti sen hoitaakseen postin yhteyteen.

Aleksi ja Aino Estlin tekivät sopimuksen Alvettulan puhelinkeskuksen hoitamisesta vuonna 1948 omista tiloissaan, sitä ennen keskusta hoiti Emil ja Meeri Paranko.

1950-luvun loppupuolella pulinkeskukset automatisoitiin ja vuonna 1955 Suomen puhelinlaitosten liitto oli hakenut lupaa automatisoida mm. Alvettulan puhelinkeskuksen

Kunnanlääkäri ja lastenneuvola

Veli-Matti Reinikainen, kaikkien ympäristökuntienkin tuntema lääkäri piti vastaanottoa Hauhon kirkolla kuolemansa asti vuoteen 1965. Häntä ennen kunnanlääkärinä toimi Rissanen.

Kunnanlääkäri kirjoitti ”passituksen” sairaalaan hoitoon tai lisätutkimuksiin jos tarvetta oli. Hänen vaimonsa Katri oli laitos ja lastenlääkäri ja hän hoitikin kunnassa lastenneuvolan ja koulujen lääkärinvirkaa. Mieheensä kuoleman jälkeen hän toimi noin vuoden myös kunnanlääkärin sijaisena, kunnes kuntaan saatiin uusi lääkäri Martti Laakkonen. Hän aloitti virassaan vuonna 1967.

Yksityisvastaanottoa Katri Reinikainen piti omassa kodissaan vielä 1960-luvun lopulla.

Terveystalo saatiin Hauhon kirkolle vuonna 1950, siellä sijaitsivat silloin lääkärin, terveystisaren ja kätilön vastaanottotilat.

Alvettulan koululla pidettiin lasten neuvola vastaanottoa ja siellä sai koululaiset myös rokotuksensa.

Hammaslääkäri

otti vastaan uudessa terveyskeskuksessa heti sen avauduttua. Hampaita hoidettiin yleensä siinä järjestyksessä kun särky oli niin sietämätöntä, ettei muuta vaihtoehtoa ollut kun hakeutua lääkäriin. 1965 kouluhammaslääkäriä oli kaksi Pirkko Koutsu ja Pekka Saarinen.

Ensimmäinen oma käyntini hammaslääkärissä on jäänyt lähtemättömästi mieleen.

Hoitohuoneeseen menin kädestä väkisin äitini raahaamana ja heti kättelyssä purin lääkäriä sormeen, tämän jälkeen äitini tarrasi minua tukasta ja piti tiukasti kiinni että pysyin paikoillani lääkärin suorittaessa toimenpiteitä

Koululaisilla oli muistini mukaan 60-luvulla säännöllisiä tarkastuksia joiden perusteella pääsi hoitoon jos se katsottiin tarpeelliseksi

Eläinlääkäri

Matti Hakkolan ollessa eläinlääkärinä kylällä kiersi tarina jonka mukaan Hakkola olisi ollut kerran Reinikaisella potilaana, ronskina miehenä Reinikainen oli troppia Hakkolalle määrätessään sanonut että jossei lääke viikossa auta, niin sitte sinut pitää tappa. Näin nimittäin eläinlääkäri yleensä sanoi määrätessään eläimille lääkkeitä.

Hauhon kirkolla toimi pää-apteekki ja pieni sivuapteekki toimi myös 60-luvulla Hauhon Säästöpankin Alvettulan konttorin yhteydessä, sieltä sai ostaa reseptivapaita lääkkeitä ja noutaa linja-auton kirkolta tuomat reseptilääkkeet.

Sairaalat

Hämeenlinnassa sijaitsi lääninsairaala, siellä oli hoidettavana vuonna ollut 1954 vain yksi Hauholainen potilas. Hauho kuului alueen sopimuskuntiin vuosien 1960- 1962, silloin paikkoja oli 11.

Valkeakoski oli Hauholaisten pääasiallinen sairaala 50-luvulla.

Höyhensaari oli yksityinen synnytyssairaala kunnes Hämeenlinna hankki sen vuosiksi 1960- 1968 vuokrasopimuksella käyttöönsä. Hämeenlinnassa oli myös synnytyssali mutta se ei ottanut vastaan viikonloppuina.

Kotisyntytykset olivat vielä 40–60 luvulla arkipäivää. Kunnan kättilö tuli tarvittaessa kotiin, parhaimmillaan saattoi samassa kylässä synnyttää kaksi äitiä samaan aikaan joten kättilöllä riitti töitä.

Potilasmaksut olivat Hämeenlinnan kaupungin sairaalassa vuonna 1935–1942 välisenä aikana vieraspaikkakuntalaisilta usean hengen huoneessa 50 mk/vrk. ja vuonna -46 hinta oli jo 175mk. Yksityispotilas maksoi hoitopäivästä sen todellisen hinnan, niinpä 1 hengen huoneessa hoito maksoi 300mk. hinta oli sama niin kaupunkilaisella kun vieraspaikkakuntalaisellakin. Silmätauteja hoidettiin muistitiedon mukaan vain Lahdessa.

Virastopalvelut

Kunnanviraston palvelut oli keskitetty kirkolle, muita julkisia virastoja kirkolla oli kelan toimisto, verotoimisto, sairausvakuutustoimisto, nimismies ja kirkkoherranvirasto. Hämeenlinnassa oli työnvälitys, henkikirjatoimisto, maanmittaustoimisto ja lääninhallitus. Kunnanviraston palvelut olivat kirkolla

Kampaamo ja parturi

Lähimmät palvelut olivat Hauhon kirkolla ja Hämeenlinnassa. 50-luvulla palveluistaan ilmoitti Raija Toivonen jolla oli liike kirkolla. Lasten tukat leikattiin yleensä vaihtelevalla menestyksellä kotona ja kylillä asui henkilöitä jotka ”lippasivat” miesten tukat lyhyiksi. Kampaamoissa käynti yleistyi vasta 70-luvulla.

Kelloseppä/ valokuvaustarvikkeet/ radio ja Tv. korjaaja

Kirkolla oli myös kelloseppä Jyrkänkoski, toinen ammattimies oli Mustilassa. Mänströmi korjasi kelloja kotonaan Hyömäessä Alvettulan rajalla. Jyrkänkoski myi myös valokuvaustarvikkeita. Jos taas tarvitsi radion tai TV-.korjaajaa niin ammattiapua sai Hämeenlinnasta. tai Keisalalta, hänellä oli liike Hattulassa

Kirkolla toimi 60-luvulla Hauhon radio niminen yritys jonka omisti P. Raemäki, toinen liike oli Tuomisen omistama radio ja pyöräliike.

Linja-autoliikenne/Kuorma-autot

Ensimmäinen linja Hyömäen kautta Hämeenlinnaan aloitti 1921. Kuorma-auton lavalle oli laitettu penkit, linjaa kutsuttiin ”valpurin junaksi” Liikenne vilkastui niin että 1935 Hämeenlinnaan pääsi viisi kertaa päivässä. Liikenne Tampereelle alkoi 1930 luvulla.

Vielä 60-luvulla linja-autoliikenne oli päivittäin vilkasta, Valkeakoskelle pääsi Alvettulasta ja Hyömäestä päivän aikana 3 kertaa.

Hämeenlinnaan neljä kertaa ja Tampereelle kerran.

Kulkijoina oli työmatkalaisia koululaisia ja torimuijia, väkeä riitti joka autoon.

Edellisten lisäksi Postiauto otti matkustajia mennessään aamupäivisin Hämeenlinnaan Liikennöitsijöitä oli mm. Rautama e. Hägg, Helmikkala ja Tarri, myöhemmin Pekola, Ojala ja Mikkola.

Ensimmäinen auto oli Juho Kämärillä, hän ajoi sillä postia Hämeenlinnasta jo 1920.

Vuonna 1930 hän hankki linja-auton, kuorma-auton ja 1950 henkilöauton.

Juho Kämärin poika Aimo oli myös itsenäinen autoilija 1960-luvun puoliväliin asti. Sittemmin hän siirtyi TVH:n palvelukseen.

1970 kylässä ajoi kuorma-autolla tilausajoa joka oli lähinnä tietyöajoa Mikko Haussalo ja Olavi Niemelä. Niemelä oli toiminut autoilijan jo vuonna 1957. Matti Paasikivellä oli oma kuorma-auto

samoin 50-luvulla myös Hyömäkeläisellä Tauno Lindroosilla.

Taksiautot

50-luvulla oli taksikuskeina kylissä Pauli Ruokola, Matti Kämäri, Martti Salonen ja heitä aikaisemmin Hyömäkeläinen Hanne Kämäri, hän osti 1950 uuden henkilöauton jolla hän ajoi myös muutaman vuoden taksia.

Ompelijat/Räätälit.

Hyömäen kylässä oli ompelija Anna Hykkyräinen hän ompeli miesten ja naisten vaatteita vielä 1950 - luvulla. Hanna Hakala Hyömäessä ja Hilja Lehtimäki Jurvalla olivat molemmat ompelijoita. Kylän räätälinä **toimi** Leppälän tutkimuksen mukaan vuonna 1950 Onni Hiltunen Hyömäestä ja Klemetti Alvettulasta

Suutarit

Pekka Juutilainen ja Eevi Mattilainen olivat suutareita ja molemmat asuivat Hyömäen puolella. Mattilainen Alvettulan rajalla ja Juutilainen Niemessä lähellä Vaarinkorpea ja kylän yhteislaidunta. Hyömäen pääkylässä teki suutarintöitä Aarne Mäkeläinen

Kirvesmiehet

Kalle Armisto teki kirvesmiesten töitä v 1930 lähtien ja häntä pidettiin erittäin taitavana ja ahkerana.

Vihtori Kaukonen muutti kylään isojaon päätyttyä koska hän oli kuullut että kylässä olisi paljon rakennustöitä.

Armas Leivonsalo ent. Hägg teki kirvesmiehen töitä vuodesta 1940 lähtien.

Siltasen Kalle ja Aku tekivät molemmat muurarin ja kirvesmiehen töitä, Jurvalla oli vielä yksi ammattimies Taito Laine.

Sepät

Viimeinen kylän palkkaama seppä Hyömäessä oli Leimun mukaan Vilhelm Miettinen, hän oli kuollut vuonna 1928. Kylässä ei ollut seppää ennen kuin hänen jälkeensä seppä Aarne Suova muutti kylään vuonna 1947, hän teki kylään tullessaan sepäntöitä perustamassaan konepajassa. Paja sähköistettiin, mutta voimavirtaa ei silloin vielä ollut. Sepäntyöt käsittivät 60-luvulla lähinnä maataloustyökoneiden ja autojen korjausta ja Suova tekikin sepäntöitä vain talvisin ja kesäisin hän teki salaojatöitä. Hänet mainitaan olleen kylän suurin työnantaja sillä hän tarjosi työtä 6-9 henkilölle.

Moni- alan ”montttööri”, puuseppä, muurari, metalli ja moottorialan erikoismies kylässä oli Kalle Menström, (1877-1953) hänet tunnettiin myös ”Mörrin Kallena” Kalle asui Sandransa kanssa ihan Alvettulan kylän kyljessä koulun vieressä. K. Menström teki keksintöjä, korjasi moottoreita, rakensi auton jne.

Hänellä oli verstaallaan Aarne Toivosen mukaan mm: metallisorvi, porakone, sähköhitsi, kellosepän sorvi ja ”pistokone-rautahöylä.”

Jurvalla Matkantaustan tien varrella teki muistitiedon mukaan sepän töitä Sjöholm.

Vuolteella lähellä Vitsiälää on pajatöitä tehnyt ainakin 1950-luvulla Einari Suuronen. (ilm. hauhon jouluku)

Sähköliikkeitä palveluja saatiin yleensä kirkolta. mm. Hauhon Joulussa 1957 tarjosi sähköasentajan palvelujaan Arvo Wright. ja vuonna 1960 R. Merisalo kiitti asiakkaitaan kuluneesta vuodesta.

Kalastus

Tuula Leimun tutkimuksissa mainitaan että kylän kalastajilla olisi ollut ”kapitalistis-koperatiivinen yhtiö” tämä tarkoitti sitä että kalastettiin yhdessä, pyydyksiä oli jokaisella yhtä paljon ja saadut rahat jaettiin myös tasan yhtiökumppaneiden kesken.

Toini Saarinen on kertonut että porukassa tosiaan kalastettiin, Ilmoilassa kalasti isäni Sakari Saarinen ja Marttilan Niilo. Hyömäen porukassa vaarini Ilmari Kuusela, Kustaa Haussalo ja Veikko Paasikivi. Mitä tuli saaliin ja rahan sekä pyydysten määrään se ei ollut tapahtunut ihan Leimun tekemän tutkimuksen mukaan. Tämä porukka kalasti lähinnä sodan jälkeen kun mm. kuhaa nousi Hauhonselästä suuria määriä johtuen siitä että sodan aikana kukaan ei varsinaisesti ollut kalastanut miesten ollessa rintamalla.

Vuonna 1951 kalastus vähitellen em. laajuudessaan loppui johtuen kalastuskunnan asettamista rajoituksista javalvonnasta. Kalastuskunta oli tosin perustettu Hyömäkeen jo v.1930 mutta Leimun mukaan sen toiminta hiipui ja valvontaa ei ollut.

Vaarini Ilmari Kuusela kuoli 1956 mutta isäni jatkoi ammattikalastusta aina 1960-luvulle asti. Kalastus tapahtui pääasiassa rysillä ja verkoilla.

Tiilitehdas

Hyömäkeläinen Nestori Simola valmisti Hyömäessä kattotiiliä ja hän myös myi niitä 1925–56.

Ammatiltaan hän oli manaviljelijä ja tiilien valmistus oli hänelle sivuammatti.

Alkuaikoina tiiltä poltettiin kahdella uunilla, myöhemmin vain yhdellä. Työtä tiilitehdas tarjosi omanväen lisäksi kesäaikaan kahdelle vieraalle.

Tiilet myytiin lähinnä Hauholaisille, mutta sota-aikana asiakkaana oli myös Hämeenlinnan kaupunki. Tiilenteon Simola lopetti verotuksellisista syistä. (TL)

Aune Hägg muisteli olleensa tiilitehtaalla työssä kesäaikaan muutaman kyläläisen kanssa.

Autokorjaamot ja polttoaine asemat

Tutkimuksen mukaan autohuoltoja tehtiin suurilta osin Hämeenlinnassa vaikka omassa kunnassakin tarjottiin kyseisiä palveluja, mm. Hauhon kirkolla oli Pohjolan, Lehdon ja Miettisen korjaamot. Miettiseltä ja Pohjolta sai ostaa myös polttoainetta. Pohjola aloitti toimintansa 1962 ja yritys myytiin 1900-loppupuolella.

Lautsiassa oli Mäkelän huoltoasema jonka yhteydessä oli myös autokorjaamo. Raimo Mäkelä aloitti huoltoasema toiminnan 1966 ja toiminta loppui samaa aikaan kun Pohjolan korjaamollakin. Suovalla myytiin myös jonkun verran polttoainetta.

Meijeri

Kyläläisten maidot kuljetettiin kyseisenä aikana Hauhon Osuusmeijeriin kirkolle. Salme Pohjolan mukaan 1950-luvulla maitoa kuljetti Hauhon Osuusmeijeriin Alvettulasta ja Matkantakaa Matti Paasikivi, Hyömäestä ja Palsсарista Olavi Niemelä, ainoastaan yksi talo Palsсарin taloista toimitti maitonsa Hämeenlinnaan, johtuen tutkimuksen mukaan siitä, että Hauholle oli Palsсарista pidempi matka kuin Hämeenlinnaan.

Tankkiautojen tultua Matti Kämäri ajoi maitoa Hauholle, se kuinka laajasta piiristä hän maidon kokosi ei ole tiedossani.

Teurastajia ja karjankuljetuksia

Hyömäen pääkylässä Lauri Niittynen harjoitti teurastajan ammattia.

Tutkijan mukaan Hyömäkeläisten talojen teuraskarja vietiin yleensä Hämeenlinnaan, sillä isännät olivat teurastamon jäseniä, vain kahden talouden hän mainitsee vieneen karjaansa muualle.

Kotipossut ja mökkiläisten eläimet teurasti yleensä kylällä asuva teurastaja tai teurastus hoidettiin itse.

Muistitiedon mukaan kotiteurastusta harjoitti Saarinen Ilmoilasta. Alvettulan puolella Olavi Helenius ennen sotia ja myöhemmin hänen kaaduttuaan sodassa toimintaa jatkoi hänen veljensä Jaakko. Hyömäen puolella oli edellisten lisäksi Armas Leivonsalo.

1950-luvulla Karjakunnan teurastamolle karjaa osti ja kuljetti silloin P. Toivonen ja Jussi Salminen vuosina 1945-50

Perunan, juuresten ja viljan vastaanotto ja mylly

Lauri Niittynen Hyömäestä toimi teurastuksen ohella kylässä myös viljanvälittäjänä.

Ehoon (Etelä-Hämeen Osuusliike) taloista toimitettu vilja vietiin Hämeenlinnaan pääliikkeisiin ja ylimääräinen rehuvilja toimitettiin Hauhon osuusmeijerin sikalaan.

Perunat jäivät oman kylän kauppoihin, paitsi niillä taloilla jotka kuuluivat sopimusviljelyn piiriin.

Omat puutarhan tuotteet uudet perunat, porkkanat ja metsämarjat myytiin torilla joko Valkeakoskella tai Hämeenlinnassa.

Kylässä Hyömäen puolella oli mylly ja saha. Vilho Teivonen toimi myllärinä vuodesta 1954 aina 70-luvulle asti.

Hyömäkeläiset eivät käyttäneet Teivosen myllyä enää 1970 luvulla, sillä lähes jokaisessa isoaa talossa oli jo oma kotitarvemylly. Myllyn asiakaskunta muodostui naapurikylistä ja muualta Hauhon ympäristöstä.

Vielä kesällä 1970, V. Teivonen suoritti jauhatusta ennakkoon määrättyinä päivinä asiakkaiden tilauksesta.

Puutavaran sahaus/ ja myynti

Hauholla oli tutkimuksen Leppälän tutkimuksen mukaan 9 metsäyhtiön miestä jotka ostivat puutavaraa. Kylässä oli heidän lisäksi muutama yrittäjä joka osti puuta omaan laskuunsa ja välitti sen eteenpäin. mm. Väinö Sumanen, Reino Hieto ja isäni Sakari Saarinen.

Sahausta kenttäsaarella suoritti Aarne Suova

Kylässä toimi myös toinen kenttäsaaha 1940-50 luvun puoleenväliin.

Vilho Teivonen jatkoi sahausta joka oli myllyn yhteydessä aina 1970-luvulle asti ennakkotilauksen mukaan ja määrättyinä päivinä.

Lähteet.

Suomen kunnalliskalenteri. (1965). Maalaiskuntien liiton julkaisuja.

Hägg, A. (2006). (M. Tuomisto, Haastattelija)

Hämeenlinnan maakunta-arkisto, y. (ei pvm). Hämeen puhelin/ Hauhon puhelin.

Helsinki, K. O. (1964). *Suuri maatilakirja V Hämeenlääni.*

Honkaniemi, K. (ei pvm). Maanteiste kaupunkiin. *Hauhon Joulu 1986.*

Jonansson, A. K. (1931). *Suomen maatilat II Hämeenlääni.*

Kähkönen., H. A. (ei pvm). Hauhon Osuuspankin toimintavaiheet ja toiminta Hauholla. *Hauhon Joulu 1969.*

Kauppalehti/Yrityshaku. (ei pvm).

www.kauppalehti.fi/yritykset/.../alvettulan+talouskauppa.../06923906.

Leimu, T. (ei pvm). *Turun Yliopiston kylätutkimusryhmän julkaisuja n: 7, Tuula Leimu.*

- Leppälä, P. (ei pvm). : *Turun yliopiston kylätutkimusryhmän julkaisuja nro: 6, Pentti Leppälä. Hauhon Hyömäen väestö ja talouselämä 1940-1970 Turku.*
- Osuusliike Häme, 1927-1952, 25v. (ei pvm).
- Pohjola, S. (1999). Maitoa meijeriin. *Hauhon Joulu*. Hauho-Seura.
- Pohjola, S. (2006). *Kansankirjastosta 2000-luvun tietopankkiin. <kertomus Hauhon kunnankirjaston toiminnasta vuosilta 1861-2006.* Hauhon kunta.
- Salminen, J. (1991). Jussin tarinaa. *Hauhon Joulu*. Hauho- Seura.
- Sauroja, T. (2011). muistitieto.
- Seppo Soittila, S. P. (2007). *Mahlottomia jonsei vihlonviimmesiä.* Hauhon murre- ja perinneyhdistys.
- Syrjä, U. (1979). *Hauhon kansakoulut 1871-1976.* Hauhon kunta.
- Viikari, K. (1986). *Kuumelaserista terveykeskuksen sairaalaksi.* Karisto Oy:n kirjapaino Hämeenlinna.

- Suomen kunnalliskalenteri.* (1965). Maalaiskuntien liiton julkaisuja.
- Hägg, A. (2006). (M. Tuomisto, Haastattelija)
- Hämeenlinnan maakunta-arkisto, y. (ei pvm). Hämeen puhelin/ Hauhon puhelin.
- Helsinki, K. O. (1964). *Suuri maatilakirja V Hämeenlääni.*
- Honkaniemi, K. (ei pvm). Maanteiste kaupunkiin. *Hauhon Joulu 1986.*
- Jonansson, A. K. (1931). *Suomen maatilat II Hämeenlääni.*
- Kähkönen., H. A. (ei pvm). Hauhon Osuuspankin toimintavaiheet ja toiminta Hauholla. *Hauhon Joulu 1969 .*
- Kauppalehti/Yrityshaku. (ei pvm).
www.kauppalehti.fi/yritykset/.../alvettulan+talouskauppa.../06923906.
- Leimu, T. (ei pvm). *Turun Yliopiston kylätutkimusryhmän julkaisuja n: 7, Tuula Leimu.*
- Leppälä, P. (ei pvm). : *Turun yliopiston kylätutkimusryhmän julkaisuja nro: 6, Pentti Leppälä. Hauhon Hyömäen väestö ja talouselämä 1940-1970 Turku.*
- Osuusliike Häme, 1927-1952, 25v. (ei pvm).
- Pohjola, S. (1999). Maitoa meijeriin. *Hauhon Joulu*. Hauho-Seura.
- Pohjola, S. (2006). *Kansankirjastosta 2000-luvun tietopankkiin. <kertomus Hauhon kunnankirjaston toiminnasta vuosilta 1861-2006.* Hauhon kunta.
- Salminen, J. (1991). Jussin tarinaa. *Hauhon Joulu*. Hauho- Seura.
- Sauroja, T. (2011). muistitieto.
- Seppo Soittila, S. P. (2007). *Mahlottomia jonsei vihlonviimmesiä.* Hauhon murre- ja perinneyhdistys.
- Syrjä, U. (1979). *Hauhon kansakoulut 1871-1976.* Hauhon kunta.
- Viikari, K. (1986). *Kuumelaserista terveykeskuksen sairaalaksi.* Karisto Oy:n kirjapaino Hämeenlinna.

- Suomen kunnalliskalenteri.* (1965). Maalaiskuntien liiton julkaisuja.
- Hägg, A. (2006). (M. Tuomisto, Haastattelija)
- Hämeenlinnan maakunta-arkisto, y. (ei pvm). Hämeen puhelin/ Hauhon puhelin.
- Helsinki, K. O. (1964). *Suuri maatilakirja V Hämeenlääni.*
- Honkaniemi, K. (ei pvm). Maanteiste kaupunkiin. *Hauhon Joulu 1986.*
- Jonansson, A. K. (1931). *Suomen maatilat II Hämeenlääni.*
- Kähkönen., H. A. (ei pvm). Hauhon Osuuspankin toimintavaiheet ja toiminta Hauholla. *Hauhon Joulu 1969 .*
- Kauppalehti/Yrityshaku. (ei pvm).
www.kauppalehti.fi/yritykset/.../alvettulan+talouskauppa.../06923906.
- Leimu, T. (ei pvm). *Turun Yliopiston kylätutkimusryhmän julkaisuja n: 7, Tuula Leimu.*

- Leppälä, P. (ei pvm). : *Turun yliopiston kylätutkimusryhmän julkaisuja nro: 6, Pentti Leppälä. Hauhon Hyömäen väestö ja talouselämä 1940-1970 Turku.*
- Osuusliike Häme, 1927-1952, 25v. (ei pvm).
- Pohjola, S. (1999). Maitoa meijeriin. *Hauhon Joulu*. Hauho-Seura.
- Pohjola, S. (2006). *Kansankirjastosta 2000-luvun tietopankkiin. <kertomus Hauhon kunnankirjaston toiminnasta vuosilta 1861-2006.* Hauhon kunta.
- Salminen, J. (1991). Jussin tarinaa. *Hauhon Joulu*. Hauho- Seura.
- Sauroja, T. (2011). muistitieto.
- Seppo Soittila, S. P. (2007). *Mahlottomia jonsei vihlonviimmesiä.* Hauhon murre- ja perinneyhdistys.
- Syrjä, U. (1979). *Hauhon kansakoulut 1871-1976.* Hauhon kunta.
- Viikari, K. (1986). *Kuumelaserista terveykeskuksen sairaalaksi.* Karisto Oy:n kirjapaino Hämeenlinna.